

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ Філії «Калуське лісове господарство»

ДСГП «Ліси України»

від 17.02.2023 року

Василь ДЕМУС

Правовий механізм вирішення суперечок між суб'єктами лісокористування щодо прав володіння та користування лісовими ресурсами

Право користуватися природними об'єктами закріплено у ст. 13 Конституції України, де чітко визначено, що «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України ... є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону».

Право вільно перебувати в лісах визначено у ст. 7 Лісового кодексу України (далі ЛК України) – «Ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності Українського народу. Ліси можуть перебувати в державній, комунальній та приватній власності». Слід зазначити, що надання у користування мисливських угідь жодним чином не впливає на право власності на ліс. Ліси залишаються у державній власності, тому громадяни мають право вільного доступу та перебування у лісі. Також громадяни мають право на використання лісових ресурсів для власного споживання.

Право громадян на використання лісових ресурсів визначено у ст. 66 ЛК України – «Громадяни мають право в лісах державної та комунальної власності, а також за згодою власника в лісах приватної власності вільно перебувати, безоплатно без видачі спеціального дозволу збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, гриби тощо, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України».

Місцеве населення має безперешкодний доступ до лісу з можливістю збирання грибів, ягід, трав для власних потреб, рекреації, випасання худоби. Доступ може бути обмежений у випадку стихійного лиха, пожежі чи інших випадках передбачених законодавством. Місцеві громади також мають можливість оскаржувати дії підприємства, якщо воно зачіпає їх права.

Також ця стаття визначає умови користування лісовими ресурсами, де, зокрема, зазначено, що «Громадяни під час здійснення загального використання лісових ресурсів зобов'язані виконувати вимоги пожежної безпеки в лісах, користуватися лісовими ресурсами, зазначеними у частині першій цієї статті, способами і в обсягах, що не завдають шкоди відтворенню цих ресурсів, не погіршують санітарного стану лісів».

Певні обмеження перебування у лісі можуть бути обумовлені вимогами пожежної безпеки, зокрема у пожежонебезпечний період. Обмеження встановлюються уповноваженими на це органами державної влади.

Також, виключно з міркувань безпеки, можуть бути застосовані певні обмеження на перебування у лісі під час проведення полювання.

Полювання проводиться у чітко встановлений період в межах, визначених для цього в мисливських угіддях. Строки полювання визначені у ст. 19 Закону України «Про мисливське господарство та полювання». Конкретна дата відкриття та закриття полювання на певний вид мисливських тварин, дні полювання протягом тижня та порядок його здійснення, а також норма добування мисливських тварин визначаються користувачем мисливських угідь у межах строків, визначених цим Законом, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями та доводяться користувачами мисливських угідь до відома громадськості.

Питання, пов'язані з вільним доступом до водойм (для відпочинку, купання, плавання на човнах, любительського рибальства, водопою тварин), регламентуються Водним кодексом України (далі ВК України) та іншими нормативно-правовими актами. Зокрема у ст. 47 ВК України зазначено, що «Загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин,

забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів».

Також у зазначеній статті вказано, що обмеження загального водокористування можуть застосовуватись з метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав уповноваженими на це органами державної влади та місцевого самоврядування. Місцеві ради зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування.

Так, ст. 51 ВК України визначено порядок користування водними об'єктами, що надані в оренду, й чітко визначено, що водні об'єкти надаються в користування на умовах оренди без обмеження права загального водокористування, крім випадків, визначених законом.

Орендарі водного об'єкта зобов'язані передбачити місця для безоплатного забезпечення права громадян на загальне водокористування (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство тощо).

При визначенні таких місць перевага надається традиційно розташованим місцям масового відпочинку.

У межах населених пунктів забороняється обмеження будь-яких видів загального водокористування, крім випадків, визначених законом.

Заборона загального водокористування водними об'єктами, наданими в користування на умовах оренди, та їх нецільове використання є підставою для розірвання договору оренди.

Підсумовуючи вищенаведені норми законодавства, наголошуємо, що громадяни мають право вільно перебувати в лісах державної та комунальної власності, безоплатно без видачі спеціального дозволу збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, гриби. Вільний доступ громадян до лісів та водойм гарантується законодавством України, а обмеження на перебування у лісі можуть бути встановлені виключно у визначеному законодавством порядку уповноваженими на це органами державної влади та місцевого самоврядування, зважаючи на необхідність забезпечення безпеки громадян та захисту лісу (рослин і тварин). Певні обмеження на перебування у лісі можуть бути застосовані під час проведення полювання. Конкретна дата відкриття та закриття полювання на певний вид мисливських тварин, дні полювання протягом тижня та порядок його здійснення, визначаються користувачем мисливських угідь (за погодженням із відповідним органом виконавчої влади у межах строків, визначених законодавством) та доводиться до відома громадськості.

Стосовно водойм ще раз зазначаємо, що купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв для громадян є безкоштовним і не потребує надання дозволів.

Обмеження можуть застосовуватись з метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав уповноваженими на це органами державної влади та місцевого самоврядування.

Місцеві ради зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування.

Філія «Калуське лісове господарство» ДСГП «Ліси України» створює всі необхідні умови місцевому населенню та туристам для збирання та власного споживання дикорослих трав'яних рослини, квітів, ягід, горіхів, грибів. З цією метою був відкритий доступ до лісу приватному автотранспорту, влаштовані місця для тимчасових стоянок автомобілів та перебування туристів, організовано інформаційне обслуговування туристів, протипожежне патрулювання та маршрутне чергування лісової охорони. При потребі надається медична та транспортна допомога. Плата за збір ягід і грибів для власних потреб не встановлюється; при заготівлі з комерційною метою розмір плати є невеликим, а відповідні процедури позбавлені бюрократичних перешкод. Також законодавством дозволяється безоплатне розміщення в лісах приватних пасік.